СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XL. Ч. 181. — Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 5 серпня 1932. — VOL. XL. No. 181. Jersey City, N. J., Friday, August 5, 1932. THREE CENTS.

ВЕТЕРАНСЬКА АРМІЯ РОЗВЯЗУЄТЬСЯ

ТИСЯЧКА ВЖЕ ВИЇХАЛА ПОЇЗДАМИ.

ДЖАНСТАВН (Па.).—Кілька годин після того, як Вотерс, командант „бонусової армії", приказав їй розїджатися домів, ветерани почали всідати на поїзди та від'їжджати на захід. Мейор Меклоскі, на котрого запрошення „армія" сюди прибула, заявив ветеранам отверто, що він їх довше в місті держати не може; він рівночасно обіцяв їм заплатити поворот залізницею та заручив, що поїдуть домів як пани, якщо вони виберуться домів зараз. Звідки Меклоскі роздобув гроші на залізницю для ветеранів, це покищо тайна.

Проти розбивання „армії" заявилася тільки група завзятих ветеранів, які плянують заложити новий табор у Вест Вірджінії.

СЕНАТОР БОРА ПРО ЕКОНОМІЧНУ КОНФЕРЕНЦІЮ.

МІНЕАПОЛІС. — Сенатор Бора заявив тут у своїй промові перед університетом Мінесоти, що економічна конференція держав не може так довго полагодити світової кризи, як довго вона не полагодить питання воєнних довгів, репарацій та збровння.

На думку сенатора, теперішня кріза є виплином війни.

РЕЗИҐНАЦІЯ ЧЛЕНА КАБІНЕТУ ГУВЕРА.

ВАШИНҐТОН. — Роберт Ламонт зрезиґнував зі становища секретаря (міністра) торговлі в кабінеті президента Гувера. Як причину резиґнації Ламонт подав бажання вертатись до бизнесу.

На його місце секретарем торговлі іменований Рой Дайкмен Чепин з Дітройту.

АМЕРИКА ДАЛІ ПЕРЕДОМ НА ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГРИЩАХ.

ЛОС ЕНДЖЕЛЕС. — Олімпійські ігрища далі стягають величезні товпи народа. У середу, приміром, змаганням приглядалися 85,000 видців.

Америка далі веде перед. Добула вона досі 208 і пів пункта, Франція 58, Німеччина 54 і пів, Італія 37, Англія 35, а Канада 27.

ПЛЯНУЮТЬ ЩЕ ОДИН ТУНЕЛЬ МІЖ НЮ ЙОРКОМ І НЮ ДЖЕРЗІ.

ВАШИНҐТОН. — Уряд порту Ню Йорку віднісся до Фінансової Корпорації за позичкою в сумі 75 міліонів долярів на вибудування другого тунелю для возів між Ню Йорком і Ню Джерзі. Тунель має бути вибитий проти 38-мої вулиці в Ню Йорку.

СУХІ ПРИГОТОВЛЯЮТЬСЯ ДО ВЕЛИКОЇ КАМПАНІЇ.

НЮ ЙОРК. — Комітет злучених прогибіційних товариств видав відозву до своїх прихильників збирати гроші на велику кампанію за прогибіцію, яку комітет має повести зприводу осінніх виборів.

ДЕРЖАВИ ОСТЕРІГАЮТЬ ПРОТИ ВІЙНИ.

ВАШИНҐТОН. — 19 американських держав видали південно-американським державам Параґваєви й Болівії осторогу перед війною. Держави кажуть, що вони не дадуть своєї згоди на задержання територій, добутої війною.

ВЕЛИКІ БУРІ В БРАЗИЛІЇ.

РІО ДЕ ЖАНЕЙРО. — Сао Крістоваo, передмістя столиці Бразилії, навістив торнадо. Шкоди матеріяльні величезні. Багато людей погинуло, а ще більше були тяжко покалічені. Злива була така велика, що вода залляла митницю та знищила багато зложеного там товару.

Об дім сільної митниці вдарив величезний камінь, розбив дах та вивалив стіну. Через діру напливо багато води, яка знищила сіль. Думають, що той камінь це частина мигунця (падаючої звізди).

ДОБРИЙ ВИНАХІД.

НЮ ЙОРК. — Кинений невідомою особою камінь поцілив у голову Рована Пулі, 48-літнього моторового на поїзді залізниці „Бі-Ем-Ті", який їхав до Сі Біч. Моторовий упав сейчас без памяти, пускаючи при тім з рук ґальми. Заходила небезпека, що поїзд полетить тепер насліпо. Та в поїзді були автоматичні ґальми, які починають працювати, як ніхто не веде інших гальм. Поїзд автоматично задержався. Раненого моторового винесено, а його місце заняв другий, котрий сейчас повів поїзд далі, майже без опізнення.

ЗНАЙШЛИСЯ ОБОРОНЦІ.

ГЕМСТЕД (Лонґ Айленд). — Тут став організуватися комітет горожан оборони полісменів, обжалованих за побивання людей, підозрілих за злочини. Ідеться передовсім про полісменів, які мають відповідати за смерть Гаймена Старка. Кажуть ці оборонці, що суд над полісменами може здеморалізувати поліцію.

ЗЛОВЖИВАННЯ ПРИ БРАНЦІ.

Перед карним трибуналом у Львові ведеться велика розправа, що є епільоґом голосних зловживань бувшого майора лікаря д-ра Юр. Урбановича при бранці, засудженого на 3 роки вязниці і деґрадацію. На лаві обвинувачених засіли 32 Жидів, що мали ріжні інтереси з д-ром Урбановичем. Прокуратор закидує їм, що давали Урбановичеві хабарі за видавання фальшивих лікарських свідоцтв, на основі яких звільнювано їх з військової служби. Розправа потреває кільканадцять днів.

КОНКУРЕНТ АЛЮМІНІЯ.

Алюміній, який завдяки своїй легкости знайшов таке широке примінення у промислі, має тепер грізного конкурента. Є ним берілій, який одержують з відкидуваних досі відпадків руд. Надається він передусім на скелети літаків і інших воздушних суден.

Берілій є лекший на третю часть від алюмінія і заразом є від нього багато треваліший. Більше пружиний від алюмінія, і навіть від сталі, опирається він ділянню солоної води й інших течей і пар, що нищать більшість технічних металів. Колір його ясно-сірий. Аліяж, зложений з 70 проц. берілія і 30 проц. алюмінія, є багато лекший від цього останнього і є відпорніший від дуралюмінія, найлекшого досі технічного метало.

ПРОЦЕС ЗА ЗБІРКИ ОЖЕХОВИЧА.

Вдова по фундаторі та збирачеві творів мистецтва Ожеховичеві виступила з процесом проти польського Наукового Т-ва у Львові, якого головою є проф. Бальцер. Вдова домагається звороту чималого предметів вартости коло 2 міліонів золотих. У тій сумі є і вартість маєтку Кальників (пов. Мостиська). Вона домагається уневажнення завіщання; домагається тієї частини майна, яку на її думку виразно обіймає запис її пок. чоловіка. Апеляційний суд відкинув претенсії Ожеховичевої. Тепер вдова остається ще відклик до найвищого суду, та тоді вона, з огляду на означення вартости предмету спору, мусіла би зложити коло 60 тисяч золотих як стемплеву оплату.

„РОЗМОВА" КНЯЗІВ.

Значний політик гр. д'Ормессон описує незвичайно цікавий епізод з життя королівських дворів. Діялося це на данському дворі в Копенгазі. Коли двір ішов на виставу до театру, то мусів усе підчас перерв удавати перед видцями своє веселість і добрий гумор. Але не все були теми до розмов. Щоби всежтаки дати „злуду" оживленої розмови, княжни і князі мали умовлений звичай, числити до 100, а опісля знов зачинали від 1. Отже архикнязь зачинав: „1, 2, 3, 4, 5". Відповідала йому усміхаючись архикняжна: „7, 8, 9, 10, 11". Княжна Інґеборґа, інтересуючись розмовою, втручала: „12, 13, 14", а найбільше балакуча княжна Тіре заперечила живо: „15, 16, 17, 18, 19, 20, 21". А видці, вдивлені в льожу, говорили: „Який сьогодні двір веселий і балакучий. Що за гумори! Але які всі дуже розмовні!"

410 ЗОЛОТИХ КАРИ ЗА МОГИЛУ.

В ночі з 14-го на 25-го травня сипали хлопці в селі Завишні, пов. Сокаль, могилу в честь українських героїв на місцевому цвинтарі. Заалярмована поліція вислала з Сокоця поліціянтів на роверах і вони арештували Гриця Гуцельського, Павла Гудка та Михайла Литвина. Їх випущено по продержанні від півночи до 8-мої рано. Дня 4-го червня ходив по селі поліціянт з наказом розсипати могилу. Але могилу докінчено й 5-го червня по вечірні її посвятив місцевий парох о. Симко. За сипання цієї могили покарано 41 хлопців (усіх у Завишні) карою по 10 зол. або 2 добі арешту. Вони внесли цю справу на судову дорогу.

СТОЛІТНЄ ПОДРУЖЕ.

В однім сербськім селі коло Нішу святкувало дня 26. червня ц. р. двоє селян столітню річницю від дня вступлення їх в подруже життя. Муж має 117 років, а його подруга 115. У святі взяли участь понад 100 синів, унуків і правнуків. Обидвоє старенькі ще здорові. Начальник села поздоровив ювилятів та заявив їм, що вони найстарше подруже в світі.

НАРОБИЛИ СОБІ ХАЛЕПИ.

До села Чолгани (пов. Долина) прийшли агітувати три бандити. Місцеві люди зареаґували на непрошену агітацію в той спосіб, що казали бандитам забиратися геть з села. Колиж ті не послухали, почали їх гнати з села буком і пястуком. Бандити схоронилися до місцевого двора. Власник цього двора станув у їхній обороні та віддав до товпи низку стрілів із револьвера.

ЗНАЙШЛИ НАЙСТАРШІ ОРҐАНИ.

У музичних кругах панує звичайно думка, що орґани, цю „королеву інструментів", винайшли щойно в середних віках. Одначе недавно наспіла вістка, що біля Будапешту, на території колишнього римського міста Аквінкуму, відкрили розкопками показині останки досить великих орґанів, з яких осталися тільки бронзові частини. Були вони пневматичні та мали аж 52 дудки. Директор Народного Музею в Будапешті сподівається зреконструувати їх цілковито.

БОЛЬШЕВИКИ КУПИЛИ ЛІСТУ ПОЛЬСЬКИХ ШПИҐУНІВ.

Розстріляні недавно в Польщі радянські шпиґуни Бораковський та Баковський, які працювали в ґенеральному штабі у Варшаві, продали большевикам лісту польських шпиґунів у Росії. Тому большевики арештували й розстріляли багато польських шпиґунів, а між ними й бувшого комуністичного посла до варшавського сойму, Воєводського.

За останніх вісім місяців у Польщі ріжними способами покарано 63 шпиґунів, що служили радянській Росії.

ВІДЗНАЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО СПІВАКА.

У Відні відбувся недавно міжнародній попис співаків. В пописі взяв участь д-р Василь Тисяк (родом з Велдіжа, пов. Долина) і дістав почесну диплому, себто одно з перших відзначень.

ЖЕРТВА НАУКОВОГО ДОСВІДУ.

Один із першорядних японських лікарів у Токіо, д-р Котаро Шірай, працював від кількох літ над винаходом т. зв. „еліксіру життя". Вкінці вдалося йому виготовити таку теч, яка мала скріпляти енергію та душевні сили людини, що її напилисьб. Щоби остаточно переконатися про згадані прикмети цієї течі, д-р Котаро Шірай задумав напитися її. Наслідок цього експерименту був такий, що до двох годин д-р Шірай покінчив смертю.

ЦІКАВЕ ДЛЯ ФІЛЯТЕЛІСТІВ.

Одна філятелістична фірма в Парижі виставила на продаж підроблені почтові значки. Поліція обвинувачувала згадану фірму в ошуці. Фірма боронитеся тим, що вона знайшлася зовсім леґально в посіданні згаданих значків. При тій нагоді показалося, що фальшиві значки тішаться великим попитом. Вартість деяких фальшивих почтових значків доходила до 300 золотих. Тепер суд вирішить, чи можна продавати й переховувати фальшиві почтові значки.

ВЛАСНИК ДОМУ В ОБІЙМАХ ЛЬОКАТОРІВ.

Леон Ґерфінкель, власник камяниці при вул. Низькій у Варшаві, зайшов на днях до цієї камяниці щоби упоминатися в своїх льокаторів за залеглe комірне. З Файгою Гафташ, яка винна йому комірне за три місяці, почав він сварку, яка швидко перемінилась у велику авантуру. На поміч згаданій льокаторці прийшли майже всі мешканці камяниці. Коли Ґерфінкель вдарив Файгу Гафташ палицею по голові так, що вона втратила притомність, товпа мешканців хотіла Ґерфінкеля злінчувати. Цей останній сховався до хати дозорця. Юрба льокаторів не дала за виграну і, виломивши вікно та двері, вдерлася до хати, де поранила Ґерфінкля ножами і побила камінням. Заалярмована поліція з трудом вирвала власника камяниці з рук розшалілих напасників. В дуже важкому стані відвезено його до шпиталю.

ПЕРЕМОГА ГРАМОФОНУ НАД ФОРТЕПЯНОМ.

Офіційна англійська статистика оголосила на днях цікаву статистику, яка свідчить про те, що механічна музика щораз успішніше конкурує з фортепянами. Від 1924 року продукція фортепянів зменшилася майже на 50 відс. Зате продукція грамофонів зросла в цьому часі на 180 відс., а продукція грамофонових плит на 300 відсотків.

ВБИЛИ ВЛАСНИХ ДІТЕЙ.

В селі Дерманї (Волинь) Марія Галичова вродила близнята, що були з собою зрослі. Нещаслива мати разом зі своїм чоловіком Кирилом забила дітей і закопала їх у городі. Все викрилось і Галичів потягнено до відповідальности.

САРАНЧА В РОСІЇ.

Південно-східні околиці Мосовщини над середньою Волгою навістили великі хмари саранчі. Ця язва знищила в короткім часі коло 40 тисяч ґектарів засівів. Большевицька влада вислала військо з літаками й газами до нищення саранчі.

РОБІТНИЦТВО РОЗБІГАЄТЬСЯ З ДОНЕЦЬКОГО БАСЕЙНУ

РОБИТИ ДОВОДИТЬСЯ ГОЛОДНИМ. ЗАРОБІТОК НЕ ВИПЛАЧУЄТЬСЯ СВОЄЧАСНО.

ПАРИЖ (Франція). — З України приходять відомости, що в Донецькому вуглевому басейні вуглекопи знову розбігаються. Причиною цього є тяжка харчова кріза та несвоєчасна виплата заробітної платні. Раніше влада ловила втікачів й силою вертала їх знову на працю, але тепер перестала це робити, бо не могла зменшити скількости втікачів, а до того спійманих треба було годувати та утримувати спеціяльні війська, щоб виловлювали „дезертирів з трудового фронту".

До тяжкої харчової крізи приєдналися ще інші фактори, що примушують робітників тікати з комуністично-державних шахт. Влада установила грошову кару за кожне ушкодження інструментів, чи яку іншу шкоду, що завжди неминуча при праці. Особливо багато карають вуглекопів за зіпсуття машин, які між іншим знаходяться в дуже тяжкому стані. Багато частин у машинах зроблено з чавуна замісць сталі, нема досить олію до оліювання, нема майстрів, щоб переглянули машини й своєчасно зробили дрібні направи, які вратувалиб машини від більшого ушкодження.

Тому, коли приходить час робітникови отримувати заробітну платню, то влада не виплачує її повністю, бо затримує кару за ріжні ушкодження при праці державного майна. Дотого й решти не можна одержати своєчасно, бо „грошей нема", „готівки ще не прислали", розрахунків ще не поробили й т. д. Отже й ту мізерну платню, яка лишається після всіх „вивертань", виплачують з опізненням на тижні, а то й на місяці. А дома тимчасом жінки та діти пухнуть з голоду.

Щоб зарадити харчовій крізі, влада дозволила селянам вивозити на вільну продаж харчі. Та селянам тепер нема що вивозити, а коли що й трапиться, то в такій скількости, що на склянку молока приходить сотка покупців, а на одно яйце кілька десятків. Ціни на все непомірно високі та й то нема що купувати.

МУСОЛІНІ ПОХВАЛЮЄ ВІЙНУ.

РИМ (Італія). — Премієр Мусоліні виступив з більшою статею в ґазеті „Іль Пополо д'Італія". В цій статті він підносить значіння війни як чинника, що плекає шляхотність та відвагу в націях і дає товчок до активности на ріжних ділянках людського життя.

Мусоліні вважає пацифізм шкідливою утопією й думає, що війна буде так довго істнувати, як довго істнуватиме людство.

НІМЕЧЧИНА ДОМАГАТИМЕТЬСЯ РІВНОПРАВНОСТИ.

ЛОНДОН (Англія). — Німецький посол в Англії, граф Бернсторф, повідомив міністерство справ закордонних, що Німеччина буде офіційно домагатися перед Лігою Націй рівноправности з іншими державами. По статуту Ліги Націй така рівноправність належиться всім членам Ліги Націй. Отож і в справі забезпечення оборони своїх кордонів від зовнішнього нападу всім державам прислугує рівне право.

Тому Німеччина буде домагатися згоди Ліги Націй на збільшення своїх збройних сил, які потрібні для оборони Німеччини, приймаючи на увагу, що вся Европа, а зокрема сусіди Німеччини, надзвичайно сильно узброєні. Отже коли не буде загального зменшення зброєння, то Німеччина пічне зброїтися, не зважаючи на заборону версайським миром.

В Англії до цієї заяви німецького посла поставилися дуже уважно й хоч признають юридично слушним домагання Німеччини рівноправности й у зброєнню, всеж бояться підтримувати Німеччину в цьому, бо тоді й інші держави такcамо будуть домагатися знесення міжнародніх договорів, які обмежують їх на власних територіях, як наприклад ґарантії національним меншинам і т. п.

У МАНДЖУРІЇ КИПИТЬ.

ХАРБІН (Манджурія). — Повстання на півдні Манджурії все більше розростається. Рух на Південно-Манджурській залізниці, що знаходиться в руках Японії, цілковито спинений. Між японськими військами та повстанцями точаться все більші уперті бої, які приносять значну страту обом сторонам.

Японія поспішно посилає підкріплення своїм військам у Манджурії. Всі признають, що від часів боїв Японців над рікою Ноні, в початках інвазії в Манджурію, становище Японців ще не було так таке тяжке. До того на північні Манджурії тисячі квадратових миль залиті водою, що виступила з рік і озер унаслідок дощів, які падали безперервно 21 днів. Населення тяжко терпить і йому також треба давати якусь допомогу, бо можливі масові заворушення.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 110 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

НІМЕЧЧИНА ПЕРЕД ТРОМА ДОРОГАМИ

Вибори до німецького парляменту, що відбулися минулої неділі, не дали, як відомо, переваги ні одній німецькій партії. Не здобув собі переваги фон Папен, котрий перед виборами пробував ріжні диктаторські штучки, певно в намірі впливати ними на вибори в свою користь. Не здобув її Гітлер, який запевняв Німеччину й зовнішній світ, що незадовго добуде собі не звичайну більшість, але дві третини всього парляменту та в цей спосіб пічне в конституційний спосіб систему фашизму в Німеччині. Не добули переваги і републиканці, яких силу будував Брінінґ.

Наслідком цього висліду виборів сталося передовсім те, що фон Папен далі лишається при кермі уряду. Тому він і публично заявляє, що він властиво виграв вибори, коли опозиція не потрафила його повалити. До певного степеня побідою це є, але не це називав фон Папен побідою в своїх виборчих промовах. Йому йшло про те, щоб німецький нарід дав йому повновласть на диктатуру. Німецький нарід такої повновласти не дав, і це є невдача, а не побіда. Хоч фон Папен далі в уряді, то він диктатури завести не може, і тому републиканська ґрупа партій може теж підносити претенсії на побіду.

Підносять її й комуністи. Вони кричать, що фон Папен збирався завести диктатуру, щоби роздавити німецький комунізм. Фон Папен не виграв, диктатури не буде, комуністів не знищать, отже комуністи горою. А в Москві комуністичні лідери вже думкою богатіють, що незадовго соціялісти в Німеччині, розчаровані виборчою невдачею, станутъ масово линути до комуністів, та що комуністична революція в Німеччині вже за закрутом улиці.

З розвою політичних подій у Німеччині видно, що Німеччина починає поволи переґруповуватися політично. Ріжниці між ріжними партіями затираються, а зате різко зачеркується ріжниця між трома ґрупами: Гітлер обєднав всі праві партії в одну консервативну ґрупу. Наліво стоять комуністи. В центрум демократична коаліція, що недавно була при правлінню. Кожда з тих ґруп стоїть за виразно означену політику в нутрі й назовні. Кожда з тих ґруп робить компроміси у середині ґрупи, але заховується безкомпромісово супроти інших ґруп. Кожда старається потягнути маси німецького народа за собою та штовхнути цілу Німеччину на інші тори, ніж хочуть інші партії. Німеччина стоїть перед цікавими подіями.

М. Т.

ТАБОР „РЕАЛЬНОЇ" ПОЛІТИКИ

(Допис зі Львова).

Один із наших письменників писав: **„Кожна справді визвольна боротьба — це за кожен раз і в кожному середовищі, де вона повторяється, боротьба безумовна і всеціла, боротьба всіх і всіми силами, словом — боротьба на життя і мерть. Визвольної боротьби пів-засобами, пів-дорогами й пів-ділами нема, ніколи не було й бути не може".**

Та цеї правди не хоче знати опортуністичний табор, що складається з ріжних політичних ґруп і партій, які провадять „реальну" політику, проповідують „орґанічну працю" та мають „орієнтаційні концепції". Всіх їх визначає одна спільна риса: **всі вони хотілиб „хитро-мудро, невеликим коштом"—„збудувати Україну".**

І так одні **(Унерівці)** вже від років **проповідують: Українці самі не зможуть побороти всіх ворогів, а що більше, навіть самих большевиків;** тому ми вступили в союз із Поляками і відступили їм західно-українські землі; за те польські війська освободять В. Україну зпід большевицького ярма; тоді ми там створимо нашу державу, створимо власне військо, а коли скріпнемо — відберемо від Поляків Західну Україну; а колиб навіть мали на завсіди зрезиґнувати з Західної України, то це виплатиться самостійністю Великої України.

А другі (гетьманці) кажуть: Росія завелика, щоб її поборола Польща, а тим більше ми самі не зможемо її побороти, та й ще тепер, в стані нашого поневолення; **зате є лекше побороти Польщу. Тому нам треба жити в згоді з Росією, утворити „союз 3-ох Русей" з монархії московської,** української та білоруської під скиптром московського монарха; тоді легко поборемо Польщу, відберемо Західну Україну й так дібємося „соборности"; а тоді зможемо зрезиґнувати із союза з Московщиною, а коли й ні, то також нічого злого не буде.

А треті (соціял-революціонери) кинули клич: монархії вже в Росії не буде й не є добре, щоби була, бо буде нас гнобити, як давніше гнобила; зате треба утворити соціялістичну „Лігу Востока Европи" у союзі з російськими соціялістами; Україна тоді легко відбере свої землі від Польщі, буде соборна й самостійна, бо союз із соціялістами не буде ніякою неволею, а союзом самостійних держав.

Четверті (Ундівці) вже давно зачали голосити: ми не можемо освободитися нараз, а лише постепенно, етапами; тому дбаймо за галицький загумінок і тут стараймося дістати автономію; тоді ми скріпнемо й наша самостійність прийде автоматично.

А пяті (соціял-радикали) кажуть: біда наша не в Польщі й не в польській державі, а в фашистівській диктатурі з Польщі; колиб не було диктатури, то польський працюючий нарід погодивсяб з українським працюючим народом; отже в II-гім соціялістичнім Інтернаціоналі наше спасіння.

Шесті (соціял-демократи) додають до того ще й большевицьку диктатуру, як причину неволі на Великій Україні, й також шукають спасіння в II. Інтернаціоналі й у світовій демократії, а передовсім в орґанізації українських народних мас до боротьби за самостійну демократичну соборну Україну.

Семі (радянофіли) говорять: ми вже маємо українську державу над Дніпром, а треба нам тільки висвободитися зпід Польщі; тому наше спасіння у большевиках, які прилучать Західні Землі до Радянської України, й тоді будемо мати самостійність і соборність.

Восьмі (католики Хомишина) заявляють: Радянська Україна це царство Антихриста й „не Рада Амбасадорів, але Провидіння Боже поставило нас, як частину українського народу, під власть польської держави і цьому зарядженню мусимо підчинитися; хотяй би нас держава гнобила й переслідувала, то таки маємо завсіди й всюди зазначувати нашу льояльність; наша льояльність має до того стреміти, щоб польська держава була сильна й забезпечена". Ми тоді дістанемо автономію, а там далі побачимо.

Що більше, маємо й таких „реальних" політиків (Панейко), які постійно міняють свої орієнтації, в залежности від того, де бачать силу: коли Денікин був сильний, тоді видвигали концепцію злучених держав сходу Европи, отже союз із білими Москалями; колиж упав Денікин, а большевики закріпили свою владу, то вони перескочили до радянофільської орієнтації; колиж із большевиками зачало бути „не теє", тоді давай проповідувати територіяльну автономію під Польщею.

Ми вже навіть не говоримо про те, що **всі ті „концепції" „реальної" політики не мають ніякої обективної вартости,** бо ані Поляки не думають про створення України над Дніпром (доказом на це є хочби похід Ляхів на Київ в 1920 р., ризький мир і пакт з большевиками неаґресії, абстрагуючи від давньої історії й теперішньої політичної думки польських провідників); **ані не думають вони про ніяку автономію на Західній Україні** (доказом на це є „пацифікація" з цілим дотеперішнім винищуючим режімом згідно з пляном „на зніщене Русі"); **ані російські монархісти не думають про самостійну Україну** (доказом не тільки стара монархія, але й поведення „чорної сотні" на Україні за часів гетьмана Скоропадського, та военна акція Денікина на Україні); **ані російські демократи й соціялісти не думають про самостійну Україну** (доказом на що є російські правительства за часів Центральної Ради, що навіть на автономію не хотіли дати згоди); **ані большевики не „будують" української держави й не думають принести волі Західній Україні** (доказом Соловки, комуністична партія і ризький мир); ані II. Інтернаціонал не дасть нам спасіння (доказом його рішення про непорушність польських державних границь польських державних границь і засудження ним усяакції в совітськім Союзі).

(Кінець буде).

ДЕЩО ПРО ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ

В останньому часі одержала наша Редакція два числа „Фізкультурника України". Є це двотижневик, який мав би бути присвячений всесторонньому плеканню фізичної культури на Україні.

В дійсности, колиб хто хотів його взяти до рук з метою знайти там ряд фахових вказівок, як братися за фізичне виховання та з ділянки руханки, дуже завівсяб.

Двотижневик, як орґан В. Р. Ф. К. (Вищої Ради Фіз-Культури) є чисто — пропаґандивним часописом казьонної комуністичної „фіз-культури" цебто фізичного виховання, і з цеї вузько-партійної точки трактується в ньому фізичне виховання.

Як виходить зі змісту обох чисел (зглядно трох в двох зшитках), фізичне виховання на Рад. Україні, як і в цілому СРСР, йде під офіціяльним кличем „готов до праці і до оборони". Це значить фізкультурні осередки повинні стреміти до цього, щоби їхні члени дбали не так за саму руханку і спорт, як про це, щоби як мога використати свої фізичні сили до виснажуючої праці в ціли здійснення пятирічки з одної сторони, а з другої сторони фіз-культурні гуртки мають бути підготовчими кадрами червоної армії.

З армією стараються в цілому СРСР звязати фізичне виховання в цей спосіб, що з одної сторони ті гуртки малиб підготовляти до военної служби своїх членів, з другої сторони ті гуртки малиб постачати армії інструкторів спорту.

Фізичне виховання назагал розвивається слабо. Фізкультурні гуртки зорґанізовані виказують сяку таку працю в промисло-фабричних осередках серед комсомольців. Натомісць орґанізації фізичного виховання по селах майже нема.

В 1933 р. кінчиться в СРСР реченець „першої пятирічки" і тому централя фіз-культури видвигнула клич „на штурм пятирічки", цебто збільшеної праці по заводах, щоби в можливо найбільших відсотках здійснити промисловий плян пятирічки. Рівночасно з цеї нагоди плянується урядити „всесвітну спартакіяду"... в Москві. В цих змаганнях малиб брати участь найкращі фізкультурні орґанізації комуністичної закраски з інших держав. В тій цілі в Москві будується величавий спортовий стадіон (площу до вправ).

Як підготовка до цього на Україні має відбутися в Харкові „Всеукраїнська спартакіяда". В програму „Всесвітньої спартакіяди" мають увійти крім точок ріжних ділянок спорту також такі точки як змагання в масовому перевозі вантажів, розвантужування, в лісорубстві, метанню ґранат та несенню першої помочі.

Тому вся праця фіз-культурних центрів іде під знаком підготовки до цього свята.

Щож торкається загально орґанізаційних рамок фізичного виховання на радянській Україні, то воно є вцілому залежне від Москви. Як у кождій іншій ділянці громадянсько-державного життя, все є зцентралізоване у т. зв. Всесоюзних установах, так і в цьому випадку орґанізація фізичного виховання є зцентралізована у Всесоюзній (Всеросійській) В. Р. Ф. К. (Вища Рада Фіз.-Культури). Л.

(„Вісти з Лугу").

Даймо змогу „Рідній Школі" в Старому Краю наладнати широку постійну мережу станиць рідного національного виховання на українських землях.

Ярослав Гашек.

ДЖЕН-СІ, НАЙВИЩА ПРАВДА

Я дістав приказ зорґанізувати політично-просвітню часть у китайськім полку, який щойно прислали нам до Іркутська з Далекосхідної републики. Я негайно написав до команданта полку Сун-Фу кілька рядків: „Прошу Вас прийти в політвідділ армії". У відповідь я одержав чорну коверту з наліпленою на блакитній паперовій стяжці адресі, що означала почту першої кляси.

Зміст того листа відповідав усім правилам приличности мандаринської граматики:

„Вельмишановний та Любий Пане!

„Вчора я мав честь одержати Вашого листа, в якому Ви запрошували мене такими похвальними словами, що як я їх читав, мною заволоділо почування сорому, тому, що я недостойний такої великої чести, яку Ви мені виявляєте.

„Тим листом я спішу Вам, вельми шановний та найлюбійший пане, висловити мою глибоку вдяку, а про все інше я позволю собі поговорити з Вами підчас особистої стрічі. Висловлюючи Вам письменно почування найвищого признання та поважання, я користуюся цією для мене незабутньою нагодою, щоби побажати Вам найліпшого щастя.

„Сун-Фу, найпокірніший слуга та начальник першого китайського полку Іркутської ґубернії, бувший ґенерал і начальник гарнізонів Китайської републики в Нау-Цін, у Лін-Ху, Чжен-Це, Сін-Ші, У-Чжен і Шуан-Лін".

Я подумав, що коли бувший ґенерал пише про особисту стрічу, то він на всякі способи буде вимінати мене. Тому я постановив радше за ним післати.

До мене привели постаршого Китайця, в заялозеному анґлійському френчі, в високих чоботах і кавалерійських штанах.

На знак пошани він увесь час задержав свої косі очі опущені вниз, а коли ми виконали деякі формальности та перестали сперечатися над тим, кому скорше ялося сісти, Сун-Фу, згідно з правилами приличности, витащив свою візитівку. По одному боці її було видрукуване імя, а по другому клич, який він одержав у наслідстві від предків: „Хао-мін, бу-чу-мін, е-мін-сін-цян-лі, — добра слава лежить, погана далеко біжить".

Ми закурили папіроски та стали розмовляти при помочі перекладача. Ввічливість вимагала, щоби Сун-Фу розповів щонебудь зі свого життя, — це, що він уважає потрібним.

— Я, Сун-Фу, — говорив він — як мені було вісімнацять літ, не мав грошей, та за посередництвом Хов-Чі продав дім купцеві Ші. Дім той оставили мені мої предки внутрі воріт Шім-Чжі-Мін, за тюрмою Чі-Шов-Вей у Пекіні. У тім домі було шісдесять вісім кімнат, у котрих вікна, двері, перегородки, деревляні завіси та стіни бачили моїх предків. Я дістав тисячу двіста лан срібла від купця Ші, при посередництві Вав-Сун і службовця Тун-Цжі. Я передав їм девять контрактів на дім. Потім заплатив векслем банкові Чжуй-Тай в Савденській провінції Ліценсянської округи тисячу лан срібла та відїхав у Шанґгай. Це ділялося восьмого року, шестого місяця, тринацятого дня, за володіння оборонця престола Гау-Ау-Цуй. В Шанґгаю я пішов до касарень Шау-Чеу-Хен. Там учився я дванацять літ. Мене іменували ґенералом. Уряд дав мені в дарунку два мішки чорних, сушених черепашок, один мішок ластівячих гнізд другої сорти, два мішки цинамону, один мішок сушеної риби та три мішки коровячих шкір. Це все купив у мене купець Чан-Чеу-Хав, заплатив мені чотири тисячі сто лан чистого срібла та бляшанку опію. Мене мали іменувати начальником шанґгайської пристані, одначе тоді мені приключилося нещастя. На прощальнім вечорі я образив маркера дому гри Хау-Фа, якому всі службовці були винні. Мене за кару післали служити в гарнізоні північних земель. У Нау-Цін, Лін-Ху, Сін-Ші, У-Чжен, Шу-Ан-Лін і Чжен-Це що пів року я діставав червоного листа бу-фа з лу-чен-цзень, з предложенням, щоб я пішов походом задля збірки податків в імені славного президента Юан-Ші-Кая, який був втілений Ду-Цза мамон (божок). Всі Гуань-фу, мандарини північних провінцій, мене боялися, бо я звертав дуже увагу на їх моральність. Я шукав у північних провінціях Джен-Сі найвищої правди, яка веде до досконалости. Так, як то кажуть, правда в очі коле. Підлі вороги донесли північному урядові, що я тань-мо, або, як на півночі кажуть, тань-цзан-ді, чоловік, який бере хабарі. А я-ж усе зважав на моральність і поведінку, приймав лише сі-чен-чен-і — маленькі даруночки на покриття подорожних розходів. Коли я старався стати досконалим, учився і підчас походу з книг старих мудрців часів першої династії, мої вороги обвинувачували мене в цьому, що я дав головному почтмайстрові провінції Сін-Ші, мойому любому та найліпшому приятелеві Чжу-Чжен-Куан, який перевозив у Пекін від границь Монґолії зібрані податки та митні оплати, охоронний відділ тільки тому, щоби Чжу-Чен-ку-ан пропав безслідно. Колись, за володіння пятої династії, при дворі видавали книгу „Мо-імо", себто „Підручник, як викликати підозріння одного проти другого". Не знаю, чи читають цю книгу тепер у північних провінціях, та здається, що так, бо найвищий сенат судейського двора Ней-ге разураз діставав зажалення, в яких мене обвинувачували у дуже великих прогріхах і проступках, вказуючи на це, що мої вояки це не є „цзін-ші", правильним військом, а „цзін-лу-дуань-сінь", грабіжниками по дорогах і селах, хунхузи, „хай-кон". Може бути, я був замало строгий для своїх вояків, тому що старався бути добрим для всіх, і знаю, що ніхто не може бути досконалий. Я ніколи не допитувався їх, по котрого боці справедливість, а по котрого боці вина. Всеж інтриґи моїх ворогів довели до того, що на мій табор у місті Шаун-Лін вислали військо з предложенням сі-сін, себто піддатися та дати відрубати собі голову без судового слідства, при чому в такому випадку до мене не відносилися би трицять два степені мук. Тоді я висадив у повітря шуанлінську тюрму та дав приказ Чу-Чжен-Чу-Вінові піти походом через границю. І так ми пішли походом через Монголію, збирали по дорозі дарунки для піддержки приязни та побивали всіх, хто старався нас зупинити, одначе були милосердні для тих, хто до нас відносився ласкаво та виявляв для нас юлі-куандай, братній пошанівок, бо учитель Ліо-Це говорив, що найвищу досконалість ми черпаємо в братерстві всіх людей, а тому я ніколи не позваляв моїм воякам, щоби вони будували піраміди з відрубаних голов полонених.

Сун-Фу замовк. Оба — він і перекладач — говорили дуже скоро. Сун-Фу говорив мовою південного Китаю, а перекладач був Кореєць. Оба, видно втомилися від довгої бесіди. Сун-Фу роздумував, як пояснити свою появу в Далекосхідній републиці, а потім в Іркутську.

Вкінці Сун-Фу дав знак перекладачеві та мені й говорив дальше:

— Ми прийшли у піскову пустиню округи Хан-Ау, де замісць овець знайшли єн-чен-ту, гори пилу. На північ від нас була Уґ-ра, на південь, де сонце звертається до заходу, Тибет, а на заході — О-Ґо, Росія. Ми пустилися на захід, і доки не прийшли в Росію, до Бурятів, у Селенґінський аймак на ріці Селензі, Юн-Дар, у долині, якою можна дійти до самого Шаль-Тоу-Ду-Іскін, Верхнеудінська, де нас окружна влада приняла до своїх військ. Одначе й там мене переслідували вороги, тому нас мусіли післати за Байкал, в О-Ґо, в Росію. Тепер я бачу, що багато людей не є досконалі, а коли я не є досконалий, то інші навіть далекі від того, щоби шукати дороги до досконалости. Вони не звертають уваги на моральність і поведінку та не стараються, так як я, через усе життя шукати правди.

Я попросив Сун-Фу перекласти мою відповідь:

— Я дуже вдячний за ваш короткий опис життя, який говорить про вашу досконалість. Уявляю собі ясно, що й ваш полк, у якому недостає лише політпросвітньої комісії, є досконалий. Школи, театр, лекції — все те повинно бути в полку. Зясуйте мені завтра ваші уваги щодо того, щоби потреби ваших земляків знайшли скоршу полагоду.

На це Сун-Фу відповів через перекладача:

— Освіта торкається всіх научних і моральних питань. Цзяо-хуа, освіта, старається зрозуміти правду, одначе вона не повинна впасти в помилку; вона повинна виходити з серця та моралі й опиратись на чуан-цо, помилках людської істоти. Я щасливий, що можу завтра зясувати мої думки, одначе я чуюся аж надто незначним, тому стидаюся, що ваш вибір упав на мене. Тим, безсумніву, ви хочете оцінити спосібности людини, яка настільки вдячна, що не може відмовити такої дурнички.

Сун-Фу встав і подав мені руку, таку саму холодну, як його очі. Перекладач-Кореєць як подавав мені руку, на знак пошани зняв окуляри.

Вечером прийшов до мене з гостиною інший Китаєць, чоловік із голісеньким черепом, чорно зодягнений. Лице його було блідо-жовте, що є прикметне для курців опію. Вуси мав обголені, а на бороді сторчало кілька чорних, рідких волосків. На його лиці спочивала якась неприємна, хитра усмішка.

Серед Китайців дуже поширена привичка передавати собі взаїмно новини. Коли стрінуться два Китайці, можете бути певні, що вони говорять про третього: „Я бачив Бо-Ця-Дза. Він купував капусту в Шен-Шена". А другий напевно додасть: „З якою він пішов у хату Жен-Чжу-Жена". Тому мене зовсім не здивувало, коли гість сказав:

— Сун-Фу була, полковник Сун-Фу була, моя Лу-І-Чжао, моя говорить російськи, моя не хоче перекладач, моя ро-

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЧИ Є ГРЕКИ НА ЗАКАРПАТТЮ?

В місцевій ґазеті „Дітройт Івнинґ Таймс" я вичитав таку новинку:

GREEK CHOIR TO GIVE CONCERT TOMORROW.

A sacred concert will be given in the shell at Belle Isle tomorrow at 8 m. p. by the Carpathian Russian St. Nicholas Greek Catholic Choir, under the direction of Prof. Daniel Yanusevich.

(Detroit Evening Times).

Прошу шановну Редакцію „Свободи" подати мені, чи Редакція має якінебудь інформації про грецьку історію, а властиво, коли Греки заселили наше Закарпаття?

Я зовсім не пригадую собі, щоб я колинебудь читав про кольонізацію Закарпаття Греками. Та можливо, що я не читав усіх історичних книжок, а тому не знаю про кольонізацію Греками Закарпаття.

Петро Гірний.

Кождий сотик, кождий даток
Нашій „Рідній Школі" в дар
Це майбутнього завдаток,
Це на ворога удар.
Рідна Школа — наша зброя,
Рідна Школа — це наш щит,
В Рідній Школі — міць героя,
Що неволю повалить.

Національним ідеалом українського народу перейметься дитина в Старому Краю тільки в „Рідній Школі". Тому піддержім завзято її змагання в її другому пів-столітті!

ДЕ Є НАЙБІЛЬШІ БІБЛІОТЕКИ.

Найбільшу біблїотеку має Париж; є це національна бібліотека з більше ніж 4,300,000 книжками. Другу найбільшу в світі бібліотеку має Ленінград, а саме 4,200,000 книжок. **Третє місце займає бібліотека у Вашинґтоні,** що має тепер 3,500,000 книжок. На четвертому місці стоїть бібліотека Британського Музею в Лондоні, що має більше ніж 3,300,000 книжок. Пяте місце займає пруська державна бібліотека в Берліні з 2,000,000 книжками. Будову будинку тієї бібліотеки покінчили перед самим початком світової війни.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ПІТСБУРҐ, ПА.

Перший відгомін.

Американці люблять надзвичайно статистику. Приміром, задумують будувати міст і негайно обчислюють та порівнюють на всі лади, скільки матеріялу піде на будову цього моста; скільки разів можнаб оперезати земську кулю маленькими дротами, з яких будуть сплетені трівкі ланцюхи, на котрих буде висіти міст і т. д. Тай не для забавки роблять це вони, але щоб показати людям, скільки то матеріялу та праці треба, щоби збудувати таку кріпку будову, як висячий міст. Не зашкодить і нам, Українкам, занятись такою статистикою та приложити її до нашого орґанізаційного життя.

Українців в Америці начисляють понад пів міліона, з чого українські жінки становлять приблизно половину, або 250,000. Колиб ми так поставили всіх українських жінок в один ряд, то це також булаб імпонуюча сила. Та **колиб виступили вперед ці, які стоять в українських жіночих орґанізаціях та займаються бодай трошки народньою працею, ми побачилиб, що виступив би малий гурток,** бо на кожну сотню виступили би дві Українки. Інші мусілиб склонити свої голови з сорому, бо досі вони зовсім **не журилися загальним добром, а тимсамим і добром своїх власних дітей.** Явище це дуже сумне, але правдиве, й лихо треба негайно направити.

Ось нагода Українкам Америки вдарити себе в груди та поправитися. **Перший Конґрес Союза Українок Америки дав заклик,** щоб у кожній місцевости, **де жиє бодай десять Українок, зорґанізувався відділ Союза** та став до боротьби за краще майбутнє цілого українського народу під спільним прапором українського жіноцтва Америки. Три дні працювали жіночі представниці та виготовляли пляни, щоби нам, жінкам, дати готову програму та влекшити нам працю на місцях. Значить, що **представниці перевели успішно свою частину праці, а наша частина остається до виконання.** Ми повинні її виконати, ми мусимо її виконати, бо інакше за кілька років нам знову прийдеться червоніти з сорому; що не виконали свого обовязку.

Пітсбурські жінки не застидаються, бо вони послухали заклику Першого Конґресу та заснували у себе відділ Союза Українок, а радше товариство ім. Ольги Бесарабової, в якім досі працювали охочі одиниці, стало відділом краевої орґанізації. Та на тім не скінчилася їхня праця, бо **вони вибрали зпоміж себе орґанізаційний комітет, у склад якого входять пані Малевичева, Левицька та Бек і припоручили йому зорґанізувато в кожній місцевости Пітсбурщини відділ Союза Українок.** Треба сподіватися, що Українки Пітсбурщини радо відгукнуться на заклик своїх сестер і ще тепер підчас горячого літа зорґанізуються, щоби відтак підчас зими повести спільну та плянову працю.

Дехто завважить, що тепер годі щонебудь робити підчас кризи; або що ми так розбиті, що ніяка сила не зєднає нас. Та це буде лише дешевий викрут, бо **наша жіноча орґанізація не дивиться на ніякі матеріяльні** зиски, а маленькі членські вкладки можна покрити одним малим підприємством. Рівнож ці болючі та розятрені рани, спричинені чарами, дадуться загоїти, коли ми, жінки, зрозуміємо наші завдання та примінимо відповідну тактику у нашій праці.

Тож відзивайтесь, Українки Пітсбурщини! Вставайте у спільні ряди з нами до праці, до боротьби за кращу будуччину наших дітей!

За інформаціями звертатися до секретарки:

Mary V. Beck,
1006 E. Carson Street,
Pittsburgh, Pa.

Марія Бек.

Адвокат: — Скажіть щиро, чи ви заховали з украдених грошей бодай стільки, щоби заплатити мені за оборону?

ВІДНАЙШЛИ ЧЕТВЕРТУ ПІРАМІДУ.

Біля трох старих пірамід фараонів, Хуфу, Хафрі та Менкери, знайшли таки недалеко сфінкса четверту піраміду. Всі вони з третього століття перед Хр.

Професор Селім Гасан, який проводить тамошніми розкопками, подав точний звіт про свою знахідку. Він каже, що гієроґліфічні написи на ґранітних таблицях, що є вміщені в коридорі, який веде в середину будови, означують майно королівни Хенті-Кані. Була це найправдоподібніше жінка третього фараона пятої династії Неферкерка, який володів коло 2,500 року. Володіла довго над Горішнім і Долішнім Єгиптом за свого малолітнього сина.

У великім просторі за сходами знайшли жертвенний стіл і кістяк бика. Дальше є там коридор, що веде глибоко вділ, найправдоподібніше до гробниці. Та цю гробницю ограбили вже мабуть у старинних часах.

Смачний цукорок.

— Теточко, зїдж цей цукорок.

— Добре, Юрчику.

— Смачний?

— Дуже.

— То цікаве! Чомуж його випльовувала все киця й песик, як я їм давав?

ЯК ВИРОБЛЯЮТЬ КРАСКИ.

Вже в старині навчилися люди виробляти краски. Можливо, що навчилися виробляти їх зівсім припадково. От, нпр., капнув сік з листка, кореня, чи кори якоїсь ростини і від цього на одежі появилася жовта, червона або зелена пляма. Це дало причину подумати над тим явищем і додуматися, що всякі краски можна виробляти з ростин. Ще пізніше додумалися люди, що коли добре засушити деякі червоні комашки та коли їх розтерти, то можна мати дуже гарну краску. В нашій мові саме слово „червоне" походить від слова черв, червак.

Східні килимщики ще й до цього часу вживають красок, вироблених з ростин для закрашення своїх килимів. Такими красками навіть і теперішні фабрики закрашують деякі дуже делікатні матерії, особливо для взорів з мягкими відтінками.

Краски з ростин є дорогі і не легко їх виробляти, тож люди додумалися виробляти краски штучними способами. Штучні, анілінові краски появилися перший раз ще 1856 року. Спосіб їх виробу винайшов один анґлійський хемік, а уліпшили по довгих пробах Німці.

Анілінові краски виробляють тепер з простого чорного вугля, яке викопують з землі і вживають на паливо.

Коли земний вуголь поставити в піч, до якої не заходить воздух, і запалити його, то він розділиться на три части. Частина його переміниться в ґаз, частина переміниться в кокс, яким можна опісля палити, а остання частина переміниться в чорний, смердячий, рідкий та липкий вугляний дьоготь. І з цього то вугляного дьогтю опісля виробляють хеміки не тільки ріжноцвітні краски, але і дуже сильні вибухові матерії, лікарства, середники для дезинфекції і всякі пахощі з милим запахом! От такі то речі виробляють з вугля і зі смердячого вуглевого дьогтю.

У большевицькому суді.

— Культяпин! У чому висловився ваш хуліґанський поступок?

— А в трамваю висловився, горожанине суддя!

сійський мова знає, моя все говорить російськи, хо-хо. Сун-Фу полковник мало-мало злодій.

Я предложив йому чаю та папіроску. Лу-І-Чжао приємно усміхнувся та дальше говорив, вставляючи в свою бесіду багато китайських слів північного нарічя. Ті слова робили розмову ще більше тяжкою та незрозумілою.

— Я, Лу-І-Чжао, не була шалай дурака. Моя шан-ші-чзанліо, моя май-май-син-ци-лай-ліо.

Я старався пояснити йому, що присутність перекладача конечна, та він сказав:

— Держалась на ногах, дихає, дихає, не падає.

Ті загадочні слова були дослівним, хоч і поганим перекладом великого китайського предложення, яке повинно означати приблизно. таке: „Коли так, то я відійду".

Він і дальше сидів і я зрозумів, що йому не дуже хотілося, щоби той перекладач був тут присутній; він теж відкидає перекладача лише з ввічливости, щоби не завдавати мені мороки.

Я зателефонував з дому до канцелярії, щоби мені прислали перекладача Лі-Пі-Ті та при його помочі вияснив причини приємної гостини Лу-І-Чжао.

— Я, Лу-І-Чжао, — почав він — прийшов перестерегти вас перед Сун-Фу. Цей чоловік тяо-чжань, себто не надається на підошви моїх чобіт. Бо ви не знаєте, хто такий Лу-І-Чжао. В двацять двох провінціях Китаю знають моє імя. Чи знаєте ви, що це таке „Ціо-Вен-Бу-Я-Юй-Жень"? Що, не знаєте цього журналу? „Не уступай іншим в учености". І не знаєте журналу „Брацтво зєдинених сердець", який виходив у Ші-Чуані? Ви не знаєте видавця тих журналів — мене, Лу-І-Чжао, який добре знає Сун-Фу. Що зробив Сун-Фу в провінції Кантону, Чже-Цеян, Гуан-Сі? Чому його шукали в пристанях Сі-Мао, Мен-Цзі, Су-Чов? Чому він утік із тюрм у Чен-Ду, Фу-Чжов в Юн-Нян і Шань-Дун? Чому він укривається через три роки в Кореї, в Чемульпо, Фузані, Кунзанпо, Чжуашані? Сун-Фу — це сіун-шов запеклий грабіжник і розбійник. Я не хочу, щоби ті звістки вчинили вас нещасним, бо я від щирого серця бажаю вам усього найкращого, хоч я й не є досконалий. Одначе я люблю правду, яка веде до досконалости. Тому мене тут усі люблять і я сподіюсь, що все, коли ви забажаєте мати звістки про когонебудь із моїх земляків, ви зверніться лише до мене, а переконаетеся про справедливість моїх слів, бо я такий є, я Лу-І-Чжао, якого дуже люблять земляки.

Я подякував йому за звістку та впевняв його, що все звертатисяму до нього. Я попросив його, щоби він лишив мені свою адресу. Лу-І-Чжао нічого не відповів і глянув на пене таксамо холодно, як і Сун-Фу.

На другий день, перед обідом, мені сказали, що зі мною хочуть говорити два Китайці. Оба були зодягнені по европейськи, в черевиках американського зразку. Старий був навіть у рукавичках. Оба дуже ви добре говорили по французьки, а старший з них представився:

— Цзун-Лі-Я-Мін, китайський консуль в Іркутську, і мій секретар Гу-Цзао-Чжан.

У півгодинній бесіді він пояснив мен причину своїх відвідин:

— Передовсім я прийшов перестерегти вас: ви повинні знати, що Лу-І-Чжао найгірший чоловік у світі. Це виродок, якому нема пари. Він мав шайку хунхузів і злодіїв, яка лютувала довкола Харбіна. Він убив кількох російських купців. Так, такий цей Лу-І-Чжао, який останніми часами обікрав багатьох Китайців так, що замісць опію доставляв їм якусь смолу. Лу-І-Чжао жив у Росії, добре говорить по російськи, одначе вдає, буцімто нічого не розуміє. Підчас російсько-японської війни він був шпигуном і перекладачем у Японців. Кілька літ тому у Росії, в Москві, він виманив у богатого китайського купця багато грошей, обіцявши йому привезти трупа його жінки в Китай, а замісць того домовину відвіз в Одесу й похоронив там на кладовищі. Гроші, які лишилися, сховав собі в кишеню та оснував дім гри в пристані. В тім домі пропало кількох гостей. Тепер тут, в Іркутську, він набунтовує проти мене Цзун-Лі-Я-Міна, пише листи та доноси, будьтоби він — китайський консуль, і тайно відправляє з Іркутська в Китай людей зі золотом. Серед Китайців Лу-І-Чжао ненавидять, все його виминають.

До того секретар китайського консуля, Гу-Цзао-Чжан, додав іще, що Лу-І-Чжао продав свою жінку одному бурятському кочовникові за кобилу, на якій він відїхав, як його хотіли арештувати в Китаю за якусь грабіж і пятикратне вбивство.

Я спитав, що вони думають про полковника Сун-Фу.

— Дуже гарна людина — відповів китайський консуль — досконалий чоловік. Завзятий, з відкритою душею, що бистро удосконалюється в науці Лао-Гур.

— Дуже мила людина — додав консулів секретар — така чесна, добра, яку я мало коли стрічав.

— І так — прощався зі мною Цзун-Лі-Я-Мін — вірте, що коли схочете дістати звістку про когонебудь — я ввесь до ваших услуг. Тутешню китайську кольонію я знаю основно. Всі дуже зобовязані супроти мене, бо вони все потребують мене. Я їм — батько і мати.

Як вони відійшли, якийсь Китаєць приніс лякову касеточку із звичайними китайськими малюнками — птахом, що летить понад очеретом. У касетці були ріжні солодощі з тростинового цукру, з неприємним запахом пижма. Зверха був лист на червоному папері, написаний в незвичайно чемних словах, такого змісту, який подав мені перекладач:

„Вельмишановний Пане!

„З незвичайним вдоволенням я довідався, що Ви є в цьому місті, яке після Вашого приїзду стало мені милим і незабутнім, бо вулиці того міста освічує Ваша присутність. Я настільки сміливий, що хотів би осягнути цю велику почесть у мойому житті — поговорити з Вами особисто. Моя доля у Ваших руках. Яка не булаб Ваша постанова, Ваша відповідь усе буде для мене найріднішою дорогоцінністю. Прошу простити мені мою сміливість і бажаю найбільшого та найдосконалішого щастя.

„Хуан-Хунь".

Хуан-Хунь говорив доволі добре по російськи та на моє питання, чому він писав до мене по китайськи, відповів:

— З приличности, бо я думав, що ви збираєте колекцію таких листів. Як тому кілька літ я був у Москві, де торгував чаєм, то навіть продавав такі листи для колекції.

Та він прийшов чого іншого. Його гостина має за ціль звернути мою увагу на кількох відомих авантюристів: на Цзун-Лі-Я-Мін, який вдає китайського консуля, та на Гу-Цзао-Чжан, що вдає його секретаря. Я повинен знати, що коли Іркутськ заняли ще були війська адмірала Колчака, оба злодії вкрали при доставі рижу для армії кілька міліонів і їх засудили на примусові роботи в Черемхівських копальнях вугля. Після перевороту вони втекли із шахт і вернулися до Іркутська саме тоді, як відти втік китайський консуль, надто явний сторонник розстріляного адмірала. В Іркутську вони зараз же проголосили себе — один консулем, другий секретарем, замовили собі печатки, ну, тай бизнес пішов.

— А що ви думаете про Лу-І-Чжао? — спитав я Хуан-Хуня.

— Дуже гарна людина, — відповів він — чесний, отвертий, старається бути досконалим, пізнати правду.

Хуан-Хунь розпрощався зі мною щиро та спитав, чи не бажаю я дістати з південного Китаю справжнього чаю.

Як він відійшов, я признаюся, мені стала голова ходором ходити. Де буде ця найвища правда, що веде до досконалости, як учить Будда, правда джен-сі?

Потім прийшов Тов-Му й обвинувачував Хуан-Хуня, що він фальшує банкноти та що допускається інших проступків.

Сюн-Цзян сказав, що Су-Фу — негідник, а китайський консуль і його секретар то найчесніші люди. Лао-Хо-Цза сказав, що містер Тов-Му, Хуан-Хунь, китайський консуль і його секретар, Лу-І-Чжао і містер Сюн-Цзян — великі злодії. Одиноким виїмком з усієї тієї кольонії є полковник Сун-Фу, один із найдосконаліших проповідників правди, а все його життя без однісенької плямочки.

Кожний день приносив мені такі несподіванки.

Полковник Сун-Фу дістав із інтенданства для свого полку дві тисячі військових плащів, дві тисячі комплетів однострої в і дві тисячі пар чобіт. Він їх зложив у складі Інокентіївської стації. Третього дня він прийшов до мене. Перекладач переклав його слова:

— Я щасливий, що бачу вас знову, хоч приходжу до вас як шен-лін, істота, що розпливається в плачу й горю. Я не приніс вам предложення справі політпросвітньої комісії в мойому полку. Моє серце плаче, а мої брови нахмарені від жалю. Приключилася біда, Хо-Хуань, приключилося велике нещастя, прокляте цзянань. Проступники обікрали мої склади на Інокентіївській, прокляті діяволи вивезли дві тисячі плащів, дві тисячі комплетів одностроїв і дві тисячі пар чобіт. Хай вони будуть прокляті.

Я приказав відвести його до штабу для переслухання. Слідство ствердило, що полковник Сун-Фу зорґанізував торговельну компанію, яка викрала запаси із полкових складів.

В тій компанії брали участь усі ті, які навідувалися до мене. І містер Лу-І-Чжа, Хуан-Хунь і Тов-Му, Сюн-Цзян, Лао-Хо-Цза, Фа-Дза та Лао-Бін. Китайський консуль зі своїм секретарем, які старалися бути досконалі, Цзун-Лі-Я-Мін і Гу-Цзао-Чжан, дали для того свій автомобіль і вдоволилися всього 250 комплетами, який знайшли в них у складі.

Кажуть, що вони перед судом виголошували прегарні промови, пересипані цитатами із старих фільософів, підкреслювали, що в життю керувалися моральними правилами, шукали джен-сі — найвищої правди, яка веде до досконалости.

Ця обставина, що вони цієї правди шукали на складі Інокентієвської стації, просто призначений долею припадок.

Джен-сі, найвища правда, не може розбитися об якісь там дві тисячі військових плащів і в дві тисячі пар чобіт...

Теофіль Коструба.

КНЯЗЬ СВЯТОСЛАВ І ЙОГО ЛИЦАРІ.

За панування Святослава показалося, що хоч Українці мають у собі великий наклін до того, щоби не слухати своїх провідників (найкращий доказ на це в тому, що до тепер іще не маємо своєї держави!), то вміють видати зпоміж себе і великих лицарів, перед якими може дрожати світ. Переглядаючи історію України—від найдавніших аж до найновіщих часів — бачимо, що хоробрости й лицарськости нам не бракувало ніколи. Бракувало нам лише дисциплінованости, послуху, який мусимо в собі виробити! Наше козацтво досить відоме зі своїх лицарських учинків — але ті вчинки виходили нам на користь лише тоді, як слухали своїх провідників, як Петра Конашевича-Сагайдачного, Богдана Хмельницького, Івана Мазепи й інших. Адже наше лицарство козацьке знали з його хоробрости в цілому світі. У Франції і в Німецькому Цісарстві вважали козаків за оборонців християнства, якими вони тоді, в XVI. й XVII. століттї, були справді. Таксамо в недавніх наших визвольних змаганнях, 1917—1920 років, ми булиб напевно виграли, якби наші хоробрі отамани й їх козаки були підчинилися Державному Проводові, а не воювали кожний на свою руку — нераз одні проти других. Таксамо, як писав наш старий літописець. „Були в них усобиці й воювали самі з собою..."

Але були світлі хвилини в нашій історії. Хвилини, які можемо з нелукавими гордощами згадувати й тепер. Це було тоді, коли наша нація, пiд проводом вожда свого, видавала світле лицарство, послушне тому вождові, лицарське й хоробре. Один такий момент — це похід Князя Святослава Ігоревича на Болгарію 971 року.

Цінний він не тим, що тоді Українці підбили Болгарію. З цього для України не було великої користи. Сучасні українські патріоти навіть остерігали князя, що він, шукаючи чужої землі, може втратити свою. Українська земля настільки багата, що цілком вистарчає для своїх мешканців. Радше треба було скріпити її й боронити її населення, щоб на нього не нападали Печеніги, як це сталося було підчас побуту князя Святослава в Болгарії.

Отже не тим він цінний. А цінний він тим, що показує, яких великих діл можуть доконати Українці, **обєднані вірністю до свого вожда, лицарскістю, почуттям обовязку,** який кінчається аж зі смертю і для якого вони не вагались принести в жертву життя — щоби „не засоромити Землі Руської..." Ось як про це розказує літописець:

„Року 6479 (по старому численню, на наше числення — 971 р., Т. К.) прийшов Святослав у Переяславець і замкнулися Болгари в городі. І вибігли Болгари на битву проти Святослава й була велика битва; вже перемагали Болгари. І сказав Святослав до своїх вояків: „Приходиться нам тут полягти; **постіймож мужно, браття, і дружно!"** І під вечір переміг, і взяв місто на спису".

З Болгарами були в союзі Греки. Тому Святослав рішив розбити і Греків. Хоч мав небагато війська, то знав, що військо сильне перш за все хоробрістю й вірністю. А його військо тим відзначалося. І наш літописець розказує про війну з Греками так:

„Післав до Греків, кажучи: „Хочу йти на вас і взяти ваш город, так як цей". І сказали Греки! „Ми не можемо проти тебе стати; але візьми з нас дань на дружину свою: скажіть нам, скільки вас, щоби ми дали на кожного по числу". Це сказали Греки, хитруючи; а Святослав сказав їм: „нас 20 тисяч", і причинив 10 тисяч, бо Руси було лише 10 тисяч. Тоді Греки виставили 100 тисяч проти Святослава й не дали дани; і Святослав пішов на Греків, а вони вийшли проти Руси. Побачивши, Русь дуже злякалася великої сили війська. І сказав Святослав: „Вже нема куди дітися; волею, чи неволею мусимо стати до бою! Щоби не засоромили ми Землі Руської, то поляжемо тут кістьми. **Бо мертві не будемо мати сорому, а коли уступимо, матимемо сором;** не буду відступати; станьмо сильно, а я піду перед вами; як моя голова поляже, тоді думайте про себе самі". А військо сказало: **„Де голова твоя, там ми і свої покладемо!"** І Русь вирушила до битви й була велика боротьба; **Святослав побідив,** а Греки втекли".

∴

Як бачимо, конечною умовиною до побіди над ворогом було те, щоби військо й вожд думали однаково, змагали до одної цілі. Бо ні вожд без війська, ні військо без вожда, не варті нічого. Військо мусить слухати вожда, що думає про нього — бо він має потрібний досвід, якого військо не може мати. А знову військо становить силу, без якої вожд не варт нічого.

Але крім того моменту послуху важне в цьому описі ще й те, що тут маємо картину **лицарськости.**

Лицарськість — це чеснота, яку повинен кожний у собі плекати. Лицарськість—це значить **почуття обовязку,** який сповняється „не за страх, а за совість", себто не з мусу, а з доброї волі. Людина лицарська не може не сповнити свого обовязку. Несповнений обовязок — це для неї пляма; це щось таке, як поганий учинок. Обовязок праці устає аж зі смертю; а нераз краще вмерти, ніж не сповнити обовязку. „Щоби не посоромити Землі Української..."

Лицарськість — це **почуття чести.** Не таке почуття чести, що лише чекає, щоби задертися з кимсь „за образу гонору". Ні, воно опирається не лише на тому, що нам здається, нібито „я мушу бути чесний". Почуття чести походить з почуття сповненого обовязку, з почуття, але правдивого: що я чесно жию, чесно працюю — для родини, для народу і для себе. Що мене не плямить нiякий нечесний учинок. Це почуття — то **почуття пошани** для себе, яке є правдиве лише тоді, як мене шанують інші.

Лицарськість — це **пошана для других,** хоч би вони навіть були інших поглядів, як я, саме як вони є чесними працівниками для народа; лише той недостойний пошани чесної людини, хто зраджує свій нарід і вислугується його ворогам.

Лицарськість — це **пошана для старших і слабших,** які вже не можуть самі за собою постояти. Це пошана до родичів, до учителів, до провідників — своїх організацій і націй. Це охорона для жінок і дітей, які себе боронити не можуть і потребують руки чоловіка.

Лицарськість — це **признання поваги** тих, що є на вищому становищі, бо не всі можуть на ньому стати, лише ті, що їм належиться.

І врешті лицарськість — це **вірність до смерти** своєму народові і його проводові.

Лицарськість треба не лише на полі праці для народа. Її треба в житті приватному й родинному.

Ставаймо лицарськими! Тоді будуть шанувати нас свої й чужі, будемо шанувати ми самі себе, а праця наша принесе потрібні овочі.

Інакше — ні!

(„Вісти з Лугу").

— Івасю, чим ти хотів би бути, як виростеш?
— Генералом!
— А тебе можуть убити на війні!
— Хто?
— Неприятель.
— То я волю бути неприятелем.

Підслухане.

— Підижди, Степане, тепер у нас нікого на службу не приймають. Страшно строго. Та небаром, кажуть, утворять комісію для зменшення видатків — тоді я не лише тебе, а й Марійку прийму...

ПОДЯКИ.

Я, нижче підписаний, складаю сердечну подяку головним урядникам У. Н. Союза за уділення мені допомоги з фонду допомогового в сумі $50, котрі мені стали в великій пригоді.

Таксамо складаю подяку відділовим урядникам за їх труд.

Григорій Гайдук,
член Тов. Зап. Січи, від. 342 У. Н. С., Картерет, Н. Дж.

—o—

Я, нижче підписана, складаю щиру подяку головним урядникам У. Н. Союза за уділення мені допомоги в сумі $25 з фонду допомогового, котра мені дуже потрібна в моїй недузі.

Зосібна дякую відділовим урядникам, що занялись моєю справою. Бажаю якнайкращого розвою У. Н. Союзови на добро й славу Українців в Америці.

Марія Копеляк,
членкиня від. 320 У. Н. С. в Балтімор, Мд.

—o—

Я, нижче підписана, складаю сердечну подяку за уділення мені запомоги в сумі $75 по моїм хорім мужови, і желаю нашому батькови Союзови ще більше членів, бо він неодним дітям заступає місце батька.

Юстина Давидович.

—o—

Я нижче підписаний член Товариства Запорожська Січ, від. 342 У. Н. Союза, складаю сердечну подяку головним урядникам У. Н. Союза за уділення мені допомоги в сумі $50 з фонду допомогового, які мені стали у великій пригоді.

Взиваю всіх Українців, котрі не є членами У. Н. Союза, приступити до нашої організації й вписати дітей своїх.

Григорій Гайдук,
Картерет, Н. Дж.

Трох людей сперечаються про довговічність у їх родині.

Перший: Я гадаю, що в моїй родині жиють найдовше. Просто рекорд! Наприклад, моя тета померла, яка мала сто десять літ.

Другий: Овва! Я мав вуйка, що помер на 119-му році життя. (Звертається до третього): А ви?

Третій: Я? В мене, в порівнанню з вами, таки дійсно рекорд! У моїй родині ще ніхто не вмер!

—o—

Жінка (до чоловіка): Ти злe робиш, що малюєш собі вуси!

Чоловік: Чому? Абож то пізнати?

Жінка: Так... на шиї служниці.

— Підете на похорон Котика?
— Сьогодні не маю часу... Може іншим разом!

ТАРЗАН І ЗОЛОТИЙ ЛЕВ.

(17)

Почувся страшний рев льва, а люди, що сиділи довкола багаття, злякано схопилися на ноги. Цю хвилину вибрав Тарзан, щоб зявитися перед ними. Він стрибнув з дерева в середину між них. Коли люди побачили його між собою, вони заспокоїлися. Думали, що це він налякав їх криком льва. „Яка тебе чортяка мордує, Естебане, що ти так нас налякав?" — промовив один. „Ти думаєш, що ми не маємо нервів? Що за дурні жарти отак лякати нас!"

Тарзан був розлючений тепер до крайности, що його змішують з якимсь Естебаном. Кров прилинула до його голови, а на лобі ясно вималювався шрам, який у нього лишився ще з юнацтва, коли він бився з малпою Болгані, яку переміг лише при помочі батьківського ножа, що тоді перший раз йому пригодився. Тарзан тепер почав розуміти, що малпи змішали його з убийником Гобу. Це ще більше розлютило Тарзана і він уже не говорив, а кричав.

„Хто ви такі? Хто ви такі, що осмілилися прийти в цю країну, де я паную, де без мого дозволу нічого не може статися. Хто ви такі, що прийшли сюди вбивати малпи й дичину, не маючи на те дозволу від мене, Тарзана, власника і владики цих джунглів?" — питався розлючений Тарзан. Вчувши це, один з трох мужчин десь зник, а два почали насміхатися: „Лиши свої жарти, Естебане. Де це ти дістав таку гарну шкіру?" — говорив один смішнючись.

„Я вам ще раз кажу, що я є Тарзан з малп, владика цих джунглів!" — прокричав Тарзан. „Лиши ці дурниці, Естебане. Що ти собі думаєш, вдаючи якогось Тарзана? Чи може ти ще не при здоровим умі — говорив один мужчина з усмішкою й злістю. А в той час у наметі, якого Тарзан не бачив, жінка схопила гістерично за руку третього мужчину, що прийшов до неї, й зі страхом прислухувалася розмові на дворі та старалася побачити лице того, що звав себе Тарзаном.